Socialutskottets betänkande

1980/81:28

om ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m. (prop. 1980/81:100, bil. 8 och prop. 1980/81:118, bil. 1)

I betänkandet behandlas regeringens i proposition 1980/81:100 bilaga 8 (socialdepartementet) framlagda förslag om anslag m. m. för budgetåret 1981/82 under avsnitt C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m. med undantag för punkt C 3. Bidrag till föräldraförsäkringen, som behandlas av socialförsäkringsutskottet i betänkande SfU 1980/81:20. Vidare behandlas i betänkandet under punkt C 1 regeringens i proposition 1980/81:118 om ekonomisk-politiska åtgärder framlagda förslag om flerbarnstillägg till det allmänna barnbidraget (bil. 1 socialdepartementet). Ett antal motionsyrkanden behandlas i anslutning till de olika punkterna.

1. **C 1. Allmänna barnbidrag.** Regeringen har i budgetpropositionen under punkt C 1 (s. 68 och 69) föreslagit riksdagen att till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 5 145 000 000 kr. I proposition 1980/81:118 om ekonomisk-politiska åtgärder har regeringen därefter, såvitt här är i fråga (bil. 1), föreslagit riksdagen att härutöver anvisa 70 000 000 kr. under anslaget. Sistnämnda förslag framläggs som en följd av att regeringen förordar att ett flerbarnstillägg till det allmänna barnbidraget skall införas fr. o. m. den 1 januari 1982. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med lagförslag i ämnet.

Motioner väckta under allmänna motionstiden

I motion 1980/81:434 av Göte Jonsson (m) hemställs att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande den framtida familjepolitiken.

I motion 1980/81:704 av Ann-Cathrine Haglund m. fl. (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att införande av vårdnadsersättning i enlighet med vad i motionen anförts bör prioriteras i mån av statsfinansiellt utrymme.

I motion 1980/81:941 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen beslutar anta följande

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

1 §

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med belopp per år motsvarande 25 procent av gällande basbelopp i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall ---------- vistas i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

2. att riksdagen fattar principbeslut om följande plan för höjning av barnbidragen så att dessa fr. o. m. den 1 juli 1981 uppgår till 20 %, den 1 januari 1982 till 21 %, den 1 januari 1983 till 22 %, den 1 januari 1984 till 23 %, den 1 januari 1985 till 24 % samt fr. o. m. den 1 januari 1986 till 25 % av basbeloppet.

3. att riksdagen beslutar att under bilaga 8, C 1. Allmänna barnbidrag, på statsbudgeten 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 374 000 000 kr. utöver regeringens förslag.

I motion 1980/81:1908 av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1 och 2),

1. att riksdagen till regeringen uttalar sig för en reformering av det familjepolitiska stödet innebärande vårdnadsersättning och särskilt stöd till flerbarnsfamiljer, i enlighet med i motionen angivna riktlinjer,

2. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag om särskilt stöd till flerbarnsfamiljerna.

Motioner väckta med anledning av proposition 1980/81:118 bil. 1

I motion 1980/81:2038 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 5)

5. att riksdagen med avslag på proposition 1980/81:118 vad avser avsnittet om allmänna barnbidrag beslutar:

a) att anta följande

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Regeringens förslag	*Motionärernas förslag*
1 §	
För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *3 000 kronor om året* i enlighet med vad nedan närmare stadgas.	För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med *belopp per år motsvarande 25 procent av gällande basbelopp* i enlighet med vad nedan närmare stadgas.
Allmänt barnbidrag skall ---------- vistas i riket.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

b) att anta följande plan för höjning av barnbidraget så att detta fr. o. m. 1.7.1981 uppgår till 20 %, 1.1.1982 till 21 %, 1.1.1983 till 22 %, 1.1.1984 till 23 %, 1.1.1985 till 24 % samt fr. o. m. 1.1.1986 till 25 % av basbeloppet,

c) att under Bilaga 8, C 1 Allmänna barnbidrag, på statsbudgeten 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 374 000 000 kronor utöver regeringens förslag.

I motion 1980/81:2060 av Göran Karlsson m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om att till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1981/82 anvisa ytterligare 70 000 000 kr.,

2. att riksdagen begär förslag av regeringen om en höjning av det statliga bostadsbidraget i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Det nuvarande systemet för ekonomiskt stöd till barnfamiljerna är i huvudsak uppbyggt så att stödet är lika per barn räknat oberoende av antal barn i familjen. Det beror till stor del på att det allmänna barnbidraget, som är grunden i familjestödet, utgår med ett enhetligt belopp för varje barn. De befintliga skatteförmånerna för barnfamiljer är enbart beroende av förekomst av barn i familjen, dvs. ett barn ger samma stöd som exempelvis fem barn. Det gäller förvärvsavdraget och skattereduktionen till ensamstående föräldrar. Det statliga bostadsbidraget är lika för varje barn oberoende av barnantal.

Familjeekonomiska kommittén skall göra en översyn av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna med särskild inriktning på flerbarnsfamiljernas situation. Kommittén har i en rapport som redovisas i proposition 1980/81:118 om ekonomisk-politiska åtgärder gjort viss kartläggning som belyser flerbarnsfamiljernas ekonomiska situation. Mot bakgrund av denna

kartläggning föreslås i propositionen att det ekonomiska stödet till flerbarnsfamiljerna förstärks vid en minskning av livsmedelssubventionerna. I propositionen föreslås i sistnämnda hänseende att subventionerna för helår skall minska med 300 milj. kr. den 1 oktober 1981 och med 200 milj. kr. den 1 januari 1982.

Beträffande stödet till flerbarnsfamiljerna uttalas att familjer med tre barn bör få kompensation för de minskade livmedelssubventionerna, medan ännu större familjer bör få ett reellt nytillskott till familjens köpkraft.

I propositionen förordas att ett system införs som innebär att stödet ökar med ett fjärdedels barnbidrag per år för familjer med tre barn, dvs. f. n. 750 kr. per år, och med ett halvt barnbidrag per år, dvs. f. n. 1 500 kr. per år, vid varje ytterligare barn i familjen. Det förordas att bidraget utformas som ett flerbarnstillägg knutet till det allmänna barnbidraget. Reformen föreslås träda i kraft den 1 januari 1982.

I propositionen hemställs att riksdagen anvisar 70 milj. kr. för finansiering av reformen under nästa budgetår.

I en partimotion från vänsterpartiet kommunisterna – 1980/81:941 av Lars Werner m. fl. – som väcktes under den allmänna motionstiden yrkas en höjning och indexreglering av det allmänna barnbidraget. Motionärerna föreslår att barnbidraget vid halvårsskiftet i år skall höjas till 20 % av basbeloppet och att det därefter vid varje årsskifte skall höjas med 1 % av basbeloppet tills det den 1 januari 1986 uppgår till 25 % av basbeloppet. Med anledning av det ovan redovisade förslaget i proposition 1980/81:118 har vänsterpartiet kommunisterna i en ny partimotion – 1980/81:2038 (yrkande 5) av Lars Werner m. fl. – återupprepat de ovan redovisade yrkandena samtidigt som avslag yrkats på förslaget till stöd till flerbarnsfamiljerna. Motionärerna anser att det är felaktigt att bryta principen för de allmänna barnbidragen, nämligen att samma bidrag skall utgå för varje barn.

Även i motion 1980/81:2060 av Göran Karlsson m. fl. (s) yrkas avslag på förslaget till särskilt flerbarnsstöd. Motionärerna anför att det hade varit naturligt att – innan förslag av den principiella räckvidd varom här är fråga underställdes riksdagen – en mer samlad bedömning av de olika familjepolitiska stödåtgärderna gjordes. Motionärerna hänvisar också till att socialdemokraterna i en särskild motion yrkar på att avvecklingen av livsmedelssubventionerna skall bedömas i samband med kommande förslag om jordbruksavtalet. Motionärerna anser således att riksdagen inte nu bör binda sig för en ny familjepolitisk konstruktion. Det krävs dock enligt motionärerna en förbättring av barnfamiljernas ekonomi. I avvaktan på den samlade bedömning motionärerna efterlyst bör detta ske genom förbättringar av barnbidrag och bostadsbidrag. Motionärerna förslår att det utrymme som anvisats i propositionen, 135 milj. kr. för helår, bör användas för en förstärkning av det statliga bostadsbidraget. Förslag härom bör föreläggas riksdagen i sådan tid att en höjning kan ske vid årsskiftet 1981–1982.

Civilutskottet har på hemställan av socialutskottet avgett yttrande över

propositionen i här aktuell del och motion 1980/81:2060. Yttrandet fogas vid betänkandet som bilaga 1.

Civilutskottet har anfört bl. a. följande.

Uppgifterna i propositionen visar att ett förstärkt ekonomiskt stöd behövs för barnfamiljerna och då inte minst för familjer med flera barn. Även om skäl kan tala för att även en- och tvåbarnsfamiljernas stöd bör förbättras får vid ett val förslaget i propositionen anses väl motiverat. Civilutskottet anser sålunda att socialutskottet bör avstyrka bifall till motion 1980/81:2060.

I fråga om de närmare skälen till att motionsförslaget avstyrks hänvisar socialutskottet till yttrandet.

Även socialutskottet anser att det utrymme som nu kan finnas för insatser inom familjepolitiken bör användas för att förbättra flerbarnsfamiljernas ekonomiska situation. Den redovisning som lämnas i proposition 1980/81:118 visar att en satsning på familjer med tre och flera barn är välmotiverad. Utskottet anser med hänvisning härtill och till den rådande ekonomiska situationen att någon sådan uppräkning av barnbidraget som föreslagits av vänsterpartiet kommunisterna inte bör ske. Liksom tidigare kan utskottet inte heller förorda en indexreglering av barnbidragen. Motionerna 1980/81:941 och 1980/81:2038 i här aktuellt avseende avstyrks således.

Då det härefter gäller frågan på vad sätt stödet till flerbarnsfamiljer bör förstärkas anser utskottet att det i propositionen framlagda förslaget är att föredra framför en uppräkning av det statliga bostadsbidraget. Genom regeringens förslag kan samtliga flerbarnsfamiljer få ett ökat stöd och inte endast de som omfattas av bostadsbidragssystemet.

I enlighet med det anförda förordar utskottet att en reform rörande familjestödet genomförs av det innehåll som anges i proposition 1980/81:118. Motion 1980/81:2060 avstyrks.

Som en följd av det anförda och då utskottet inte har något att erinra mot medelsberäkningen tillstyrker utskottet att det under anslaget C 1 Allmänna barnbidrag anvisas tillhopa 5 215 000 000 kr.

Genom utskottets ställningstagande ovan tillgodoses motion 1980/81:1908 av Rune Gustavsson m. fl. (c), såvitt avser särskilt stöd till flerbarnsfamiljerna. Motionen påkallar därför i denna del inte någon riksdagens åtgärd.

I samma motion, 1980/81:1908, förordas också att riksdagen skall uttala sig för en reformering av det familjepolitiska stödet av innehåll att det – utöver särskilt stöd till flerbarnsfamiljer – bör införas vårdnadsersättning till småbarnsföräldrar, nämligen genom en utbyggnad av föräldraförsäkringen. Också i motion 1980/81:704 av Ann-Cathrine Haglund m. fl. (m) tas frågan om vårdnadsersättning upp. Motionärerna vill att införandet av sådan ersättning bör prioriteras i mån av statsfinansiellt utrymme. Enligt motionen bör reformen kombineras med rätt till avdrag i deklarationen för styrkta barntillsynskostnader. I denna motion, liksom i motion 1980/81:434 av Göte Jonsson (m), framhålls vikten av sådana förändringar i de familjepolitiska

stödåtgärderna att dessa blir så utformade att barnfamiljerna ges en verklig valfrihet mellan olika barnomsorgsformer. I sistnämnda motion anförs även andra synpunkter på den framtida familjepolitiken. I motionen framhålls sålunda bl. a. att skattepolitiken bör utformas så att större hänsyn tas till familjens försörjningsbörda än vad som är fallet enligt nuvarande regler.

Under de senaste åren har tillsatts flera utredningar som arbetar med familjepolitiska frågor eller med frågor som har direkt betydelse för familjepolitiken. Av särskild vikt för de frågor som tas upp i de här redovisade motionerna är familjeekonomiska kommittén. Kommittén skall, som ovan angetts, göra en översyn av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna med särskild inriktning på flerbarnsfamiljernas situation. Kommittén skall göra en kartläggning av barnfamiljernas ekonomiska situation. Den bör undersöka vilken effekt de nuvarande direkta och indirekta familjepolitiska stödformerna har för olika typer av familjer i olika inkomstlägen. Kommittén bör vidare analysera de tröskel- och marginaleffekter som de nuvarande stödformerna medför. Med ledning av den gjorda kartläggningen och analysen bör kommittén överväga vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att det familjepolitiska stödet bättre skall tillgodose barnfamiljernas och då särskilt flerbarnsfamiljernas behov. Kommittén skall vidare bl. a. överväga om de familjepolitiskt motiverade avdragsreglerna i skattesystemet bör ersättas med åtgärder inom den direkta familjepolitiken som bättre än nuvarande regler tar hänsyn till barnfamiljernas, och då i synnerhet flerbarnsfamiljernas situation. Kommittén bör i sitt arbete också vara oförhindrad att i övrigt ta upp de olika direkta eller indirekta stödformer som finns för barnfamiljerna och föreslå de ändringar som den finner nödvändiga för att tillgodose barnfamiljernas – särskilt flerbarnsfamiljernas – behov av stöd. Övervägandena bör enligt kommitténs direktiv i första hand avse omfördelningar inom ramen för de nu befintliga familjepolitiskt motiverade direkta och indirekta stöden. Inledningsvis har angetts att kommittén gjort viss redovisning som belyser flerbarnsfamiljernas ekonomiska situation.

Enligt utskottets mening ligger det inom ramen för familjeekonomiska kommitténs uppdrag att överväga flertalet av de förslag på familjepolitikens område som lagts fram i de ovan redovisade tre motionerna. Som utskottet tidigare uttalat förutsätter utskottet att familjeekonomiska kommittén i hela dess vidd prövar frågan om hur familjestödet bör vara utformat för att rättvisa skall skapas mellan olika barnfamiljer (SoU 1979/80:28). Utskottet har också uttalat att det är av vikt att kommittén arbetar med snabbhet och att det inte föreligger något hinder för kommittén att lägga fram delförslag.

Beträffande andra utredningar som f. n. arbetar med familjepolitiska frågor eller med frågor som har direkt betydelse för familjepolitiken hänvisar utskottet till sitt betänkande SoU 1979/80:28.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motion 1980/81:1908 i här aktuell del, motion 1980/81:704 och motion 1980/81:434 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på regeringens förslag till särskilt stöd till flerbarnsfamiljer och höjning av det allmänna barnbidraget m. m.*
   att riksdagen avslår motionerna 1980/81:941 och 1980/81:2038, båda motionerna i motsvarande del,
2. beträffande *avslag på regeringens förslag till särskilt stöd till flerbarnsfamiljer och begäran om höjning av det statliga bostadsbidraget till sådana familjer*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:2060 i motsvarande del,
3. beträffande *medelsanvisningen*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag i propositionerna 1980/81:100 och 1980/81:118 samt med avslag på motionerna 1980/81:941, 1980/81:2038 och 1980/81:2060, samtliga motioner i motsvarande del, till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 5 215 000 000 kr.,
4. beträffande *reformering av det familjepolitiska stödet såvitt avser stöd till flerbarnsfamiljer och begäran om särskilt stöd till sådana familjer*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:1908 i motsvarande del,
5. beträffande *vårdnadsersättning*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:1908 i motsvarande del samt motion 1980/81:704,
6. beträffande *den framtida familjepolitiken*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:434.

2. **C 2. Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt C 2 (s. 69) och hemställer

att riksdagen till *Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag m. m.* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 17 700 000 kr.

3. **C 4. Bidragsförskott.** Regeringen har under punkt C 4 (s. 72 och 73) föreslagit riksdagen att dels anta vid betänkandet som bilaga 2 fogat förslag till lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott, dels till Bidragsförskott för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 895 000 000 kr.

Motioner

I motion 1980/81:198 av Allan Ekström (m) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller att ensamförälderkommittén med förtur och största

skyndsamhet framlägger förslag innebärande att bidragsförskott icke skall utgå till barn som saknar behov därav.

I motion 1980/81:304 av Göran Karlsson m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om ändring i lagen om bidragsförskott,

2. att riksdagen till Bidragsförskott (socialdepartementet) för budgetåret 1981/82 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 15 000 000 kr. minskat förslagsanslag av 880 000 000 kr.

Motivering till motionen finns i motion 1980/81:297.

Utskottet

I propositionen föreslås att bidragsförskotten fr. o. m. den 1 juli 1981 skall höjas med en procentenhet till 41 % av basbeloppet för att kompensera effekterna av de nya beräkningsgrunderna för ändring av basbeloppet. I de fall bidragsförskott utgår i förhållande till båda föräldrarna eller om barnet är berättigat till barnpension föreslås bidragsförskotten höjas från 30 till 31 % av basbeloppet. Kostnaderna för dessa höjningar kan beräknas till omkring 25 milj. kr. per år.

I enlighet med det anförda föreslås i propositionen en ändring av 4 § lagen (1964:143) om bidragsförskott.

Riksdagen har avslagit motionsförslag om att basbeloppet fr. o. m. den 1 juli 1981 skulle beräknas enligt de grunder som gällde före den 1 januari 1981 (SfU 1980/81:21 och SfU 1980/81:26, rskr 247). Med hänsyn härtill avstyrker utskottet även motion 1980/81:304 av Göran Karlsson m. fl. (s), vari – med hänvisning till nämnda krav om återgång till tidigare basbeloppsberäkning – yrkas avslag på regeringens förslag om höjning av bidragsförskotten och som en följd härav en medelsanvisning som är 15 milj. kr. lägre än den av regeringen föreslagna.

Ensamförälderkommittén (S 1977:16) har i uppdrag att se över utformningen av samhällets stöd till familjer där föräldrarna lever på skilda håll eller där en av föräldrarna saknas. Kommittén bör bl. a. särskilt studera om de nuvarande särskilda stödformerna för ensamstående föräldrar är rätt utformade i förhållande till de särskilda stödbehoven hos denna grupp. Direktiven för kommittén innebär att bl. a. reglerna för bidragsförskott kommer att övervägas. Utskottet har inhämtat att kommittén, som siktar på att slutföra sitt arbete i slutet av år 1981, i sammanhanget kommer att pröva frågan huruvida bidragsförskotten bör behovsprövas. Med hänsyn härtill påkallar motion 1980/81:198 av Allan Ekström (m) inte någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

1. beträffande *höjning av bidragsförskotten*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1980/81:304 yrkande 1 antar det vid propositionen

fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,

2. beträffande *medelsanvisningen*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1980/81:304 yrkande 2 till *Bidragsförskott* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 895 000 000 kr.,
3. beträffande *behovsprövning av bidragsförskotten*
att riksdagen avslår motion 1980/81:198.

4. C 5. **Bosättningslån.** Regeringen har under punkt C 5 (s. 73 och 74) föreslagit riksdagen att till Bosättningslån för budgetåret 1981/82 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

Motion

I motion 1980/81:947 av Olle Wästberg i Stockholm (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om möjlighet för ensamstående föräldrar, som ej har barnen kyrkobokförda hos sig, att få bosättningslån.

Utskottet

Från anslaget bekostas utbetalning av bosättningslån som lämnas från statens bosättningslånefond. Bosättningslån lämnas med högst 10 000 kr. till makar, personer som ämnar ingå äktenskap, ensamstående föräldrar, personer som stadigvarande sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden samt ensamstående handikappade utan barn.

Riksbanken har utfärdat tillämpningsföreskrifter rörande bl. a. rätt till lån för ensamstående med barn. Enligt dessa föreskrifter gäller för lånesökande som vid skilsmässa erhållit gemensam vårdnad om barnet att den av föräldrarna hos vilken barnet huvudsakligen vistas äger erhålla bosättningslån. Råder tveksamhet om samboendet anses barnet huvudsakligen vistas hos den av föräldrarna hos vilken barnet är kyrkobokfört.

I motion 1980/81:947 av Olle Wästberg i Stockholm (fp) anförs att när föräldrar som inte sammanbor väljer gemensam vårdnad kan det antas att avsikten är att barnen skall vistas ganska mycket också hos den förälder där det inte är kyrkobokfört. Det ställer i stort sett samma krav på hemmets utrustning för båda föräldrarna. Det vore då rimligt att även den förälder som inte har barnet kyrkobokfört hos sig kunde få bosättningslån, anför motionären. Motionären yrkar att riksdagen skall uttala sig för en sådan ändring av reglerna.

Mot bakgrund av de begränsade resurser som kan avsättas för bosättnings-

lån anser sig utskottet inte kunna förorda en sådan ändring av tillämpningsbestämmelserna som föreslås i motionen. Utskottet avstyrker därför denna.

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsanvisningen*
   att riksdagen till *Bosättningslån* för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.,
2. beträffande *viss vidgning av personkretsen som kan erhålla lån*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:947.

Stockholm den 23 april 1981

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Rune Gustavsson (c), Evert Svensson (s), Anna-Greta Skantz (s), Mårten Werner (m), Ivar Nordberg (s), Blenda Littmarck (m), Ulla Tillander (c), Kersti Swartz (fp), Anita Bråkenhielm (m), Karin Israelsson (c), Lena Öhrsvik (s), Iris Mårtensson (s), Maria Lagergren (s) och Margot Håkansson (fp).

Reservationer

1. Vid 1. **C 1. Allmänna barnbidrag**

Avslag på regeringens förslag till särskilt stöd till flerbarnsfamiljer och begäran om höjning av det statliga bostadsbidraget till sådana familjer (mom. 2 och 3)

Göran Karlsson, Evert Svensson, Anna-Greta Skantz, Ivar Nordberg, Lena Öhrsvik, Iris Mårtensson och Maria Lagergren (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Civilutskottet har" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening innebär regeringens förslag i proposition 1980/81:118 om ett särskilt flerbarnsstöd ett principellt nytt inslag i familjepolitiken. Barnbidraget har hittills ansetts böra utgå med samma belopp per barn och detsamma gäller för det statliga bostadsbidraget. Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion 1980/81:2060 att riksdagen inte nu bör binda sig för en ny familjepolitisk konstruktion. Bl. a. bör familjeekonomiska kommitténs och bostadsbidragskommitténs förslag avvaktas. Förslaget om flerbarnsstöd i propositionen bör därför nu avslås.

Som framhålls i den till civilutskottets yttrande fogade avvikande

meningen från de socialdemokratiska ledamöterna visar dock olika uppgifter att barnfamiljernas situation behöver förbättras. Detta är fallet inte minst för barnfamiljer i låga inkomstlägen. Dessa grupper finns till stor del i bostadsbidragssystemet. I maj 1980 erhöll ca 395 000 hushåll med ca 780 000 barn bostadsbidrag. Om förbättringar av stödet till barnfamiljer ges som en förstärkning av det statliga bostadsbidraget innebär det att stödet främst riktas mot de familjer med relativt låga inkomster som onekligen drabbas hårt av regeringspolitiken. Det statliga bostadsbidraget som inte är bostadsanknutet kan anses vara ett inkomstprövat barnbidrag.

Den i motion 1980/81:2060 förordade inriktningen av stödet innebär att barnfamiljer för vilka statligt bostadsbidrag kan utgå får en förstärkning – utöver regeringens förslag i budgetpropositionen – av detta stöd med ca 180 kr. per barn och år fr. o. m. den 1 januari 1982. Detta stöd kommer, till skillnad från förslaget i propositionen, även vissa en- och tvåbarnsfamiljer till godo. I dessa hushållstyper fanns i maj 1980 ca 300 000 hushåll med ca 470 000 barn som hade bostadsbidrag.

Regeringen bör framlägga förslag till den närmare utformningen av stödet i enlighet med de riktlinjer som angivits i motion 1980/81:2060. Den förordade höjningen av det statliga bostadsbidraget bör ske från den 1 januari 1982.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker socialutskottet förslaget i motion 1980/81:2060.

Som en följd härav föreslår utskottet att det under anslag C 1 Allmänna barnbidrag anvisas 5 145 000 000 kr. i enlighet med medelsberäkningen i proposition 1980/81:100. Regeringens förslag i proposition 1980/81:118 om ytterligare medelsanvisning under anslaget om 70 000 000 kr. avstyrks.

Med hänsyn till familjeekonomiska kommitténs arbete påkallar motion 1980/81:1908 av Rune Gustavsson m. fl. (c) såvitt avser särskilt stöd till flerbarnsfamiljerna inte någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottet under mom. 2 och 3 bort hemställa:

2. beträffande *avslag på regeringens förslag till särskilt stöd till flerbarnsfamiljer och begäran om höjning av det statliga bostadsbidraget till sådana familjer*
   att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2060 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
3. beträffande *medelsanvisningen*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag i proposition 1980/81:100 och till motion 1980/81:2060 i motsvarande del samt med avslag på regeringens förslag i proposition 1980/81:118 och på motionerna 1980/81:941 och 1980/81:2038, båda motionerna i motsvarande del, till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 5 145 000 000 kr.

2. Vid 1. **C 1. Allmänna barnbidrag**

Vårdnadsersättning (mom. 5)

Rune Gustavsson, Ulla Tillander och Karin Israelsson (alla c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Under de" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Landets ekonomiska läge gör att stark återhållsamhet måste gälla för nya reformer. I möjligaste mån måste resurser omfördelas inom det tillgängliga ekonomiska utrymmet. Stödet till barnfamiljerna bör vara rättvist, jämlikhetsskapande och ge barnfamiljerna valfrihet att fördela tiden mellan förvärvsarbete och vård av barn på det sätt som bäst passar varje familjs situation. Ett viktigt inslag i familjepolitiken bör vara att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för de småbarnsföräldrar som väljer att på hel- eller deltid vårda barn i hemmet under de första uppväxtåren. Utskottet anser att föräldraförsäkringen bör byggas ut enligt garantinivån – vårdnadsersättning – till att omfatta de första 18 månaderna av ett barns uppväxttid, såsom föreslås i motion 1980/81:1908 av Rune Gustavsson m. fl. (c). Detta står också i överensstämmelse med regeringsdeklarationen från 1979. En sådan utbyggnad av föräldraförsäkringen enligt principen lika för alla skulle, enligt utskottets mening, vara ett nytt steg på vägen mot det långsiktiga målet om en vårdnadsersättning under barnets tre första levnadsår. Föräldrapenning i form av vårdnadsersättning leder till ökad valfrihet för barnfamiljerna. Den ger viss ekonomisk ersättning till de föräldrar som valt att på heltid arbeta med vård av egna barn i hemmet. För dem som förvärvsarbetar ger den viss kompensation för inkomstbortfallet, när de med stöd av ledighetslagen förkortar sin arbetsdag för att umgås med barnen. Med hänsyn till det trängda ekonomiska läget kan inga väsentligt ökade resurser tilldelas en sådan reform av det familjeekonomiska stödsystemet. Finansieringen måste, som utskottet tidigare framhållit, i huvudsak ske genom en omfördelning av resurserna. Riksdagen bör därför med bifall till motion 1980/81:1908 i här aktuell del hos regeringen begära ett förslag i enlighet med vad utskottet anfört. Genom utskottets ställningstagande tillgodoses i viss utsträckning även motion 1980/81:704 av Ann-Cathrine Haglund m. fl. (m).

Enligt utskottets mening ligger det inom ramen för familjeekonomiska kommitténs uppdrag att överväga flertalet av de förslag på familjepolitikens område som lagts fram i motion 1980/81:434 av Göte Jonsson (m). Motionen påkallar därför inte någon riksdagens åtgärd.

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa

5. beträffande *vårdnadsersättning*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:1908 i motsvarande del samt med anledning av motion 1980/81:704 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Vid 3. C **4. Bidragsförskott**

Göran Karlsson, Evert Svensson, Anna-Greta Skantz, Ivar Nordberg, Lena Öhrsvik, Iris Mårtensson och Maria Lagergren (alla s) anför:

I motion 1980/81:304 hemställs bl. a. att riksdagen avslår regeringens förslag om ändring i lagen om bidragsförskott. Motionsförslaget är en konsekvens av yrkande i motion 1980/81:297 av Sven Aspling m. fl. (s) vari hemställdes att riksdagen beslutar att basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring från den 1 juli 1981 skall beräknas enligt de grunder som gällde den 31 december 1980.

Vår kritik mot de ändrade beräkningsgrunderna för basbeloppet står fast. Vi anser att de medför en urholkning av det sociala trygghetssystemet som inte kan accepteras.

Mot bakgrund av riksdagens beslut rörande beräkningen av basbeloppet vill vi inte motsätta oss en höjning av bidragsförskottet. Den höjning av bidragsförskottet som utskottet nu tillstyrker förändrar dock inte det förhållandet att den långsiktiga urholkningen av bidragsförskottets reala värde fortgår eftersom det är kopplat till det urholkade basbeloppet.

Bilaga 1

Civilutskottets yttrande

1980/81:4 y

om ekonomisk-politiska åtgärder såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:118)

Till socialutskottet

Socialutskottet har genom beslut den 31 mars 1981 berett civilutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1980/81:118 såvitt avser socialdepartementets område samt över motion 1980/81:2060 (s).

I *proposition 1980/81:118 bil. 1* (socialdepartementet) föreslår regeringen riksdagen att till Allmänna barnbidrag utöver vad som föreslås i proposition 1980/81:100 bil. 8 (punkt C 1) under femte huvudtiteln anvisa 70 000 000 kr. för budgetåret 1981/82.

I *motion 1980/81:2060 (s)* hemställs att riksdagen avslår regeringens förslag om ytterligare medelstillskott till Allmänna barnbidrag samt begär förslag av regeringen om en höjning av det statliga bostadsbidraget (SBB) i enlighet med vad som anförts i motionen.

Allmänna barnbidrag utgår fr. o. m. den 1 oktober 1980 med 3 000 kr. per år och barn. Det utgår för barn under 16 års ålder. Barnbidrag utgår för ca 1,7 miljoner barn. Kostnaderna täcks helt av statsmedel. För nästa budgetår beräknas kostnaderna för barnbidragen till 5 145 milj. kr.

Ca 128 000 hushåll hade vid utgången av år 1979 tre eller flera barn under 16 år. I dessa hushåll fanns ca 410 000 barn. I knappt 20 000 familjer fanns fyra eller flera barn. Antalet barn i dessa familjer uppgick till ca 84 000.

Bostadsbidrag till barnfamiljer m. fl. utgår i huvudsak som statskommunala bostadsbidrag (SKBB) och som statliga bostadsbidrag (SBB). SBB bestäms endast på grundval av inkomst och barnantal, medan SKBB dessutom är anknutet till bostadskostnaden.

Bostadsbidragen är inkomstprövade. Till grund för beräkning av bostadsbidragets storlek läggs den taxerade inkomsten vid taxeringen året före bidragsåret. En viss del av förmögenheten läggs till den taxerade inkomsten liksom hela avdraget för underskott i förvärvskälla. Bidragen reduceras under år 1981 med 15 % av den bidagsgrundande inkomsten över 30 000 kr. för ensamstående med barn, och för makar med barn med 15 % av den bidragsgrundande inkomsten över 38 000 kr. Vid bidragsgrundande inkomst över 59 000 kr. är reduktionen 24 %. I årets budgetproposition och i motioner, (s) (vpk), har föreslagits ändringar av inkomstgränserna. Dessa förslag behandlas i civilutskottets betänkande CU 1980/81:29.

SBB är som framgått ovan inte bostadsanknutet och kan därför anses vara

ett inkomstprövat barnbidrag. För år 1981 är det 1 860 kr. per barn och år. Civilutskottet har enhälligt tillstyrkt regeringens förslag i budgetpropositionen om att SBB skall höjas till 2 160 kr. per barn och år. I maj 1980 utgick bostadsbidrag till ca 780 000 barn i ca 395 000 hushåll. Ca 130 000 hushåll hade ett barn, medan ca 169 000 hushåll hade två barn och ca 96 000 hushåll tre eller flera barn.

Det statliga bostadsbidraget finansieras helt av staten. För nästa budgetår beräknas kostnaderna för detta bidrag till ca 500 milj. kr.

Utskottet

Såväl i proposition 1980/81:118, bil. 1 (socialdepartementet) som i motion 2060 (s) föreslås ett ökat stöd till barnfamiljerna. I propositionen förordas ett förstärkt ekonomiskt stöd till flerbarnsfamiljerna mot bakgrund av genomförda och aviserade minskningar av livsmedelssubventionerna. Stödet föreslås utgå med ett fjärdedels barnbidrag per år för familjer med tre barn, dvs. f. n. 750 kr./år och med ett halvt barnbidrag per år dvs. f. n. 1 500 kr./år vid varje ytterligare barn i familjen. Stödet har utformats som ett flerbarnstillägg knutet till det allmänna barnbidraget. Det föreslås utgå till dess barnet fyller 16 år. Reformen beräknas kosta 135 milj. kr./år. Flerbarnstillägget skall utgå fr. o. m. den 1 januari 1982. För budgetåret 1981/82 har kostnaderna beräknats till 70 milj. kr.

I motionen föreslås att 135 milj. kr. för helår används för en förstärkning av det statliga bostadsbidraget. Regeringen bör enligt motionärerna återkomma med förslag i frågan så att en höjning kan ske från den 1 januari 1982.

Av de uppgifter som lämnas i propositionen framgår att flerbarnsfamiljerna har en utsatt ekonomisk situation. Det nuvarande ekonomiska stödet till barnfamiljerna är i huvudsak konstruerat så att det är lika per barn oberoende av antal barn i familjen. Det gäller både för det allmänna barnbidraget och för det statliga bostadsbidraget.

Utskottet delar uppfattningen som förs fram i propositionen nämligen att en förstärkning av stödet till flerbarnsfamiljerna bör ske vid en prioritering mellan olika alternativ. Förslaget i propositionen ger ett större stöd för familjer med tre eller flera barn jämfört med motionsförslaget. Sålunda får enligt propositionsförslaget trebarnsfamiljerna 750 kr./år, fyrabarnsfamiljerna 2 250 kr./år, fembarnsfamiljerna 3 750 kr./år. För varje ytterligare barn ökar beloppet med 1 500 kr./år. Motsvarande belopp enligt förslaget i motionen är för trebarnsfamiljen ca 540 kr./år, för fyrabarnsfamiljen ca 720 kr./år, för fembarnsfamiljen ca 900 kr. För varje ytterligare barn ökar beloppen med ca 180 kr./år. Som framgår av jämförelsen är det en inte oväsentlig skillnad mellan de olika förslagen – en skillnad som ökar ju flera barn som finns i familjen. Dessutom innebär förslaget i motionen stora tröskeleffekter.

Uppgifterna i propositionen visar att ett förstärkt ekonomiskt stöd behövs för barnfamiljerna och då inte minst för familjer med flera barn. Även om skäl kan tala för att även en- och tvåbarnsfamiljernas stöd bör förbättras får vid ett val förslaget i propositionen anses väl motiverat. Civilutskottet anser sålunda att socialutskottet bör avstyrka bifall till motion 2060 (s).

Stockholm den 9 april 1981

På civilutskottets vägnar
KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Per Bergman (s), Rolf Dahlberg (m), Oskar Lindkvist (s), Lars Henrikson (s), Knut Billing (m), Thure Jadestig (s), Sven Eric Åkerfeldt (c), Maj-Lis Landberg (s), Bertil Danielsson (m), Birgitta Dahl (s), Kerstin Andersson i Hjärtum (c), Magnus Persson (s), Bertil Dahlén (fp) och Kerstin Ekman (fp).

Avvikande mening

Per Bergman, Oskar Lindkvist, Lars Henrikson, Thure Jadestig, Maj-Lis Landberg, Birgitta Dahl och Magnus Persson, alla (s), anser att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Av de" och på s. 16 slutar "motion 2060 (s)" bort lyda:

Förslaget i propositionen innebär att det ekonomiska familjestödet till barnfamiljerna ges en principiellt ny utformning – såväl det allmänna barnbidraget som det statliga bostadsbidraget utgår f. n. med belopp som inom de olika systemen är lika stort för varje bidragsberättigat barn. Liksom motionärerna anser utskottet att riksdagen inte nu bör binda sig för en ny familjepolitisk konstruktion; bl. a. bör familjeekonomiska kommitténs och bostadsbidragskommitténs förslag avvaktas. Redan på denna grund avstyrks förslaget i proposition 1980/81:118, bil. 1.

Olika uppgifter visar dock att barnfamiljernas situation behöver förbättras. Detta är fallet inte minst för barnfamiljer i låga inkomstlägen. Dessa grupper finns till stor del i bostadsbidragssystemet. Som framgått ovan fick i maj 1980 ca 395 000 hushåll med ca 780 000 barn bostadsbidrag. Om förbättringar av stödet till barnfamiljerna ges som en förstärkning av det statliga bostadsbidraget innebär det att stödet främst riktas mot de familjer med relativt låga inkomster som onekligen drabbats hårt av regeringspolitiken. Det statliga bostadsbidraget som inte är bostadsanknutet kan nämligen anses vara ett inkomstprövat barnbidrag.

Den i motion 2060 (s) förordade inriktningen av stödet innebär att

barnfamiljer för vilka statligt bostadsbidrag kan utgå får en förstärkning av detta stöd – utöver regeringens förslag i budgetpropositionen – med ca 180 kr. per barn och år fr. o. m. den 1 januari 1982. Detta stöd kommer, till skillnad från förslaget i propositionen, även vissa en- och tvåbarnsfamiljer till godo. I dessa hushållstyper fanns i maj 1980 ca 300 000 hushåll med ca 470 000 barn som hade bostadsbidrag. Regeringen bör återkomma med förslag till den närmare utformningen av stödet i enlighet med de riktlinjer som angivits i motion 2060 (s). Den förordade höjningen av det statliga bostadsbidraget bör ske från den 1 januari 1982.

Enligt civilutskottets uppfattning bör socialutskottet tillstyrka förslaget i motion 2060 (s).

Bilaga 2

Förslag till lagändring som framlagts av regeringen och som tillstyrkts av utskottet (vid 3. C 4. Bidragsförskott).

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1964:143) om bidragsförskott[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §[2]	
Bidragsförskott utgör för år räknat *fyrtio* procent av det basbelopp som enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring har fastställts för månaden före den som bidragsförskottet avser.	Bidragsförskott utgör för år räknat *fyrtioen* procent av det basbelopp som enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring har fastställts för månaden före den som bidragsförskottet avser.
Skall bidragsförskott utgå i förhållande till såväl fader som moder eller är barnet berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 § lagen om allmän försäkring, utgör dock bidragsförskottet *trettio* procent av det basbelopp som anges i första stycket, i förra fallet i förhållande till varje underhållsskyldig.	Skall bidragsförskott utgå i förhållande till såväl fader som moder eller är barnet berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 § lagen om allmän försäkring, utgör dock bidragsförskottet *trettioen* procent av det basbelopp som anges i första stycket, i förra fallet i förhållande till varje underhållsskyldig.

Föreligger grundad anledning antaga att fastställt underhållsbidrag betalas i vederbörlig ordning, utgör bidragsförskottet skillnaden mellan förskottsbelopp enligt första eller andra stycket samt underhållsbidragets belopp.

Om det underhållsbidrag som har blivit fastställt uppenbarligen understiger vad den underhållsskyldige bör erlägga i bidrag, lämnas inte bidragsförskott enligt första eller andra stycket med högre belopp än underhållsbidraget. I fall som avses i tredje stycket lämnas inget bidragsförskott.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

[1] Lagen omtryckt 1976:277.
[2] Senaste lydelse 1978:858.